

particular 'de joiells' o d'altres objectes petits: «L'emperador --- yo us ho diré en secret: ell se fa enamorat de mi, e volria m alçar la camisa si yo lo y consentia, e ha m jurat, sobre los sancts evangelis, que si la Emperadriu se moria, de continent me pendria per muller ---; e no ha moltes hores passades que m'ha dat aquest *rastre* de grosses perles ---», JoMartorell (Ag. III, 72.5). També en StVicentF (*AlcM*). Si el senyor el fa de perles, el pagès tortosí el fa de llegums: «una algorfa --- s'hi guarden los fruits de les cullites, com penjolls de tomates i pestetes, *rastres* de bajoques roges, forcs d'alls ---», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 16). Un altre de comparable em sembla *rastre* 'serradet penyalós' (com si les penyès fossin les perles d'un enfilall), en alguna comarca central val: *El Rastre de les Penyes* immediat a l'Oest del poble del Genovés (Xàtiva), 1962; comparable a *rastell* (infra), que és més freqüent.

De *rastro* es va formar en castellà *arrastrar*, allà mot bàsic i constant de la llengua; un derivat paral·lel *rastrar* va existir en català, en el període arcaic, i en trobem alguns testimonis, evidentment genuïns, sobretot aplicats a les teles (robes, xarxes) que duu penjant, darrere seu, un cos en moviment; i usos comparables: gent de mar condemnada a morir arrossegada per les ones darrere una embarcació: «féu-los enfilat en una corda, e puys --- en vista de tot hom qui veure u volc, féu-los *rastrar* dins en mar e moriren tots aquí», Desclot (*NCl* v, 122 12). La concurrència afortunada de *ROSSEGAR* féu que aquest sinònim es desenrotllés molt menys en la nostra llengua; i, sobretot en la forma en *a*-, el cat. central i literari rebutja *arrastrar* com a castellanisme (a penes tolerable en les terres del Migdia).

Almenys la variant *rastrar* persistí un poc més en autors val. o occid.: «Yo m recordí, / e acordí / que la beata / --- / que la prengué / per companyona / e muller bona, / molt a mi cara: / serà m avara, / no guatarà / ni *rastrarà* / tan llongues faldes / ---», JRoig (*Spill*, 3894); també llavors s'usava el participi *rastrant*, en particular aplicat a robes de dol de gran luxe: «Lo Comte de Urgell se vestí una cota negra quasi *rastrant*, e posà-s al cap una carmenyola negra ---», *La Fi del Comte d'Urgell*, p. 30. No és veritat que en aquests textos, i amb aquest abast, el mot fos manlevat del castellà, per més que la nostra llengua vagi descabdellar-hi més l'ús de *rossegant* (> cast. *ROZAGANTE*); tot i que es puguin pendre com a pretext (còm fa algú), per legitimar en la llengua moderna, l'ús acastellanat d'*arrastrar* en els altres sentits

Tolerable es pot considerar l'ús de la loc. adverbial *a rastros* (maestr.) per *a rossegons*; i el de l'adj. *arrastrat*, amb caràcter de terme afectiu i intensiu, per 'escarrassat, durament penós' (*vida arrastrada, feina arrastrada*), comparable al d'*agarat* per 'gasiu, garrepa'. Fora d'això evitem els mots *arrastrador*, *arrastradera*, *arrastradura*, *arrastrament* amb què massa s'ha transigit; per damunt de tot, *arrastre* és un castellanisme escandalós, que és intolerable usar en lloc de *ròssec*, *arrossegall*, *arrossegada*, *arrossegament*.

Rastrejar 'seguir el rastre, cercar pel rastre', 'indagar

per indicis' [S. xv], amb caràcter estricte es digué primordialment dels gossos i quadrúpedes percaçant les salvatgines i bèsties perseguides: «los nostres majors --- per tal que puxen atènyer, odoren totes les seyles, pus durament e ab major intenció, que la odor de l'ocell, o la maestria o sagacitat del *rastrajar* del ca, los conills o les lebres o les feres, en les coves», en el *Libre de Col·lacions* del S. xv (l'escriba del ms. copiat per Ag. desplaçà en la còpia el mot *feres*, posant «en les coves feres», *DAG.*); «sortiren a cassar --- y a la fi, retuts i cansats, s'assegueren devall un pi --- mentres na Murta, na Diana y na Pastora *restrejaven* per les mates, betzers y fenassos, fent revols y anades y vinguades ---», JnRosselló (*Manyoc*, p. 218).

Avui usat per caçadors i muntanyencs de tot el domini lingüístic [Belv., *DOrt.*], des de les Illes fins a l'extrem NO.: pall. *fastreyá* 'flairar (el gos)', a Esterri de Cardós (1934). No hi ha motiu per a les veus de sospita que alguns (inspirant-se en el cas d'*arrastrar*) havien llançat contra aquest mot: que amb raó no s'estigué d'usar ni un escriptor de purisme tan rígid com Carles Riba, particularment en el sentit figurat de 'recercar per indicis': «una traça, una energia i una fina tàctica, tant a *rastrajar* i aixecar l'enemic com a combatre'l», en el seu magistral anostrament de l'obra mestra del més gran exponent de la prosa alemanya moderna, Gottfried Keller (*La Gent de Seldwyla*, 1925, p. 22). Fins quan tindran oblidats els nostres joves aqueixos grans clàssics moderns? *Rastrejador*.

Rastrer, encara que reemplaçable per *rossegadis*, vacil·laríem a condemnar-lo, per més que hagi estat omès pel *DFA*. (i *DAG*, on pot ser mer oblit), però l'admeté el *DOrt.* i l'usava aplicat a les plantes Fontserè, *Cr. Fi Nat.*, 137; ni en el sentit de 'mancat d'elevació moral' (Lab. 1840 sembla referir-s'hi si bé amb una estranya definició), més suspecte, és evident la condemna com a castellanisme; *rastrera*; *rastreria*.

Rastell 'eina de conreu com el rampí' [fi S. XIII, Llull], de *RASTĒLLUM*, format en llatí antic com a diminutiu de *RASTRUM* id. (*RASTRĒ-LO->-ello->-ellum*); en les diverses accs. més corrents, ja en inv del S. xv (*DAG*, *AlcM*), entre altres la de 'cancell reixat de barres de ferro, o amb puntes de ferro, que es baixa o alça, immediat al vall, en els portals dels forts': «era aquell *restell* d'aquells qui són posats en les muralles, per dubte d'escala ---», *Curial* III, 104 ['pel temor d'un assalt o escalada'];¹ altres accs. en OPou: «lo *rastell* o paleta per escurar lo aradre: <t>rulla», «girar alguna roba --- *rastellar* o pentinar lli o cànem: pectere linum aut cannabim; *rastell* o pinta de pues de ferro: pecten ex radiis ferreis», OPou (*TbPu*, 82, 312).

En el P. Val., sobretot a la part muntanyosa boscana, rep gran aplicació topogràfica, a diversos accidents semblants a un marge; en els pobles de les regions Centre i Sud: «rastellera de sellars que fa de vora de la voravia» (EnrValor i J. G. M) = cat. *sardincell*, cast. *bordillo*; «s'assenten al *fastel* de l'acera, i a xerrar!...» (St. Joan d'Enova, Càrcer, 1962).

A la zona Ribera-Gandia, ho apliquen al marge gran i alt fet de pedra seca al mig de la muntanya, Càrcer